

DOPADY ZÁKONA O OCHRANE PRÍRODY A KRAJINY NA ZABEZPEČOVANIE SPRACOVÁVANIA NÁHODNÝCH ŤAŽIEB

Igor Vizslai • Ján Švančara • Alena Ábelová • Ľuboslav Mika
• Ivan Špilda

Najväčším problémom lesníctva na Slovensku je dnes hromadné hynutie smrečín. Jedným z prvotných dôvodov tohto problému je i zmena slovenskej legislatívy v oblasti ochrany prírody a krajiny v roku 2002, kedy boli do nového zákona o ochrane prírody a krajiny implementované smernice EÚ týkajúce sa tejto oblasti.

Spôsob ich implementácie dal veľký priestor pre orgány štátnej správy životného prostredia a v súčinnosti s tým i **Štátna ochrana prírody SR a mimovládne organizácie v rozhodovaní o rozsahu a kvalite asanácie veternej kalamity** z 19. 11. 2004 (5,4 mil. m³ drevnej hmoty).

Orgány štátnej správy životného prostredia pod tlakom Štátnej ochrany prírody SR a mimovládnych organizácií nedovolili obhospodarovateľom lesa s odvolaním sa na Naturu 2000 vykonať dôslednú asanáciu smrekovej kalamity a následné ochranné a obranné opatrenia proti podkôrnemu hmyzu. Následne vznikla podkôrníková kalamita kritických rozmerov, ktorá prerástla do hromadného hynutia smrečín na Slovensku.

Ku koncu roka 2011 evidujú LESY SR, š. p., Banská Bystrica na území NAPANT-u (OZ Liptovský Hrádok, OZ Beňuš, OZ Čierny Balog, OZ Slovenská Lupča) asi 600 tis. m³ neprístupnej kalamity. Ide o najkritickejšie územie, čo sa týka kalamitnej situácie podkôrneho hmyzu, v správe LESOV SR, š. p.- Banská Bystrica. Na riešenie tohto kritického stavu, t. j. ustabilizovanie a následnú revitalizáciu územia, je potrebné za účelom sprístupnenia lokality vybudovať 148 km lesných ciest a zväžnic. Problematika sa týka 70-tich ciest, na výstavbu ktorých podali LESY SR, š. p. Banská Bystrica v roku 2011 na príslušné orgány štátnej správy životného prostredia 31 žiadostí. Týmito cestami by sa sprístupnilo na území NAPANT-u 9 383 ha lesa.

Tieto lesné cesty by mali prioritne slúžiť na realizáciu sanačných opatrení vyplývajúcich z § 28 zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch a zabrániť úplnému rozvratu smrekových biotopov v lokalite NAPANT-u. Zároveň by mali umožniť revitalizáciu kalamitou rozvrátených území a mali by plniť aj funkciu protipožiarnych rozdeľovacích priesekov v zmysle zákona č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarmi, vyhlášky MV SR č. 121/2002 Z. z. o protipožiarnej prevencii a vyhlášky č. 453/2006 Z. z. o hospodárskej úprave lesa a ochrane lesa.

Jedná sa o lokality v **2. a 3. stupni ochrany prírody, v ktorých zákon o ochrane prírody nestanovuje „bezzásahový režim“**, ale požaduje súhlas príslušného orgánu štátnej správy na výstavbu lesných ciest a zväžnic. Vo väzbe na územia NATURA 2000 má pri tom členská krajina EÚ podľa čl. 6.2 smernice Rady č. 92/43/EHS z 21. 5. 1992 o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín, prijať primerané kroky, aby sa na osobitných územiach ochrany predchádzalo zhoršovaniu stavu biotopov a biotopov druhov, ako aj rušeniu druhov, pre ktoré boli územia vymedzené, pokiaľ by takéto rušenie mohlo byť významné z hľadiska cieľov smernice. V tomto prípade ide o SUEV 0302 Ďumbierske Nízke Tatry a SKUEV 0310 Kráľovoľské Nízke Tatry.

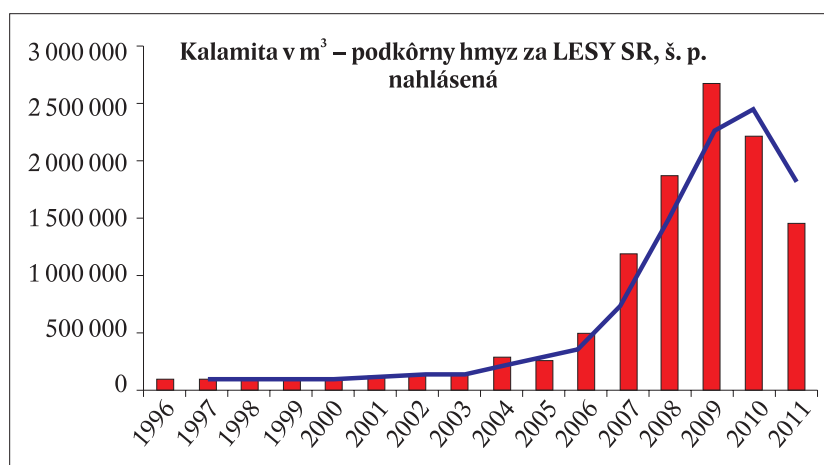
Na základe rozhodnutí jednotlivých orgánov štátnej správy spadá 58 z navrhovaných lesných ciest pod posúdenie podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie – EIA (OZ Liptovský Hrádok, OZ Beňuš, OZ Čierny Balog, OZ Slovenská Lupča). Pre 5 lesných ciest na území **Odštepného závodu Liptovský Hrádok** si orgán štátnej správy ŽP vyžiadal projektovú dokumentáciu. Ďalších 5 lesných ciest na území OZ Liptovský Hrádok posudzuje Ministerstvo ŽP SR z hľadiska druhej ochrany a na 1 lesnú cestu a časť ďalšej na území OZ Liptovský Hrádok dalo Ministerstvo ŽP SR súhlas na výstavbu. Na základe vyššie uvedeného je jasné, že veľká časť NP Nízke Tatry nebude nateraz sprístupnená, a to napriek tomu, že o výstavbu lesných ciest sa tu opakovane usilujeme už od roku 2005.

Jednou z kritických lokalít je i Bystrianska dolina, ktorá je v správe LESOV SR, š. p., Banská Bystrica, **Odštepny závod Čierny Balog**. Výmera pôdneho fondu je 1 555 ha, z toho lesných pozemkov je 1 543 ha, z toho lesných porastov 1 414 ha. Všetky pozemky sú vo vlastníctve štátu. Územie je súčasťou CHVÚ Nízke Tatry, SUEV 0302 Ďumbierske Nízke Tatry a SKUEV 0310 Kráľovoľské Nízke Tatry. Podľa projektu navrhovanej PR Bystrá dolina sa tu majú nachádzať na 85 % daného územia nasledovné biotopy EV (tab. 1).

Tabuľka 1. Biotopy európskeho významu podľa návrhu projektu PR Bystrá dolina

Územie európskeho významu	Zastúpenie (%)
Ls9.1 – Smrekové lesy čučoriedkové (kód 9410)	32,15
Ls9.2 – Smrekové lesy vysokobylinné (kód 9410)	2,28
Ls5.1 – Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (kód 9130)	23,34
Ls4 – Lipovo-javorové sutinové lesy (9180*)	1,12
Ls5.2 – Kyslomilné bukové lesy (kód 9110)	9,25
Ls5.3 – Javorovo-bukové horské lesy (kód 9140)	0,34
Kr10 – Kosodrevina (kód 4070*)	16,80
Spolu	85,28

19. 11. 2002 tu padlo 13 900 m³ veternej kalamity (hlavne smrekovej). 6 332 m³ nám orgány štátnej správy ŽP v roku 2005 zakázali, hlavne v hrebeňových partiách, z titulu **Natury 2000 spracovať. Lokalita je veľmi zle sprístupnená** lesnými cestami. Preto sme dňa 18. 3. 2005 požiadali orgány štátnej správy ŽP o súhlas na výstavbu lesných ciest v dĺžke 12,28 km. Až 3. 5. 2006 vydalo Ministerstvo ŽP SR definitívne negatívne rozhodnutie z titulu možného poškodenia biotopov európskeho významu a biotopov druhov európskeho významu. Do roku 2007 sa pôvodná veterná kalamita rozrástla o ďalších 17 500 m³ podkôrnikovej kalamity. Zároveň sme od roku 2007 podľa zákona o ochrane prírody neboli povinní žiadať o spracovanie kalamity v biotopoch európskeho významu. Preto sme 6. 8. 2007 opätovne požiadali orgány štátnej správy ŽP o výstavbu 6 lesných ciest o dĺžke 15,02 km. Až 5. 3. 2009, t. j. o 1,5 roka, Ministerstvo ŽP SR vydalo definitívne negatívne rozhodnutie odvolávajúc sa na Naturu 2000. Tak sa stalo, že podkôrniková kalamita dosiahla v roku 2010 v danej lokalite kritické rozmery (približne 250 tis. m³) a môžeme tu hovoriť o hromadnom hnutí smrečín. Dňa 21. 3. 2011 sme opätovne požiadali už o výstavbu 12 lesných ciest v dĺžke 23,16 km. Dňa 28. 11. 2011 nám Ministerstvo ŽP SR oznámilo, že výstavba týchto lesných ciest spadá pod posudzovanie EIA. V kontexte riešenia celej širšej oblasti sa javí prinajmenej zaujímavou skutočnosť, že v tom istom CHVÚ, v tých istých SKUEV v susediacej doline, povolilo Ministerstvo ŽP SR v roku 2008 inému vlastníkovi (Lesy mesta Brezno) výstavbu 7 lesných ciest. Tu sa práve ukazuje, akú možnosť dáva náš právny systém lavírovať orgánom štátnej správy ŽP vo svojich rozhodnutiach.

Obrázok 1. Vývoj objemu spracovanej kalamitnej hmoty napadnutej podkôrným hmyzom v Lesoch SR, š. p.

Do jednotlivých rokovanií vo veľkej miere negatívnym spôsobom zasiahli i mimovládne organizácie (FSC Slovensko, SOS/Birdlife Slovensko).

FSC Slovensko je občianske združenie spravujúce národný systém certifikácie lesov Forest Stewardship Council. Navrhuje vyhlásiť celú lokalitu za chránené územie za účelom ochrany pralesov na Slovensku (výsledok ich projektu „Ochrana pralesov Slovenska“ sponzorovaného Nórskym finančným mechanizmom). Nakoľko sa v rámci PEFC zaväzujeme ochraňovať pralesy, dali sme si dané územie vymapovať Národným lesníckym centrom vo Zvolene. Avšak podľa ich mapovania, kritériá pralesa a prírodného lesa tu spĺňajú len ich fragmenty na ploche 216,47 ha, čo je 14 % navrhovaného chráneného územia. Na prirodzenosť lesných porastov v záujmovom území mali v minulosti najväčší vplyv:

- pastva na holiach a miernych hrebeňoch (doteraz sa tam vyskytuje ruderálna vegetácia),
- ťažba veľkopošným rúbaňovým spôsobom s umelým zalesňovaním, často neznámou provenienciou smreka (pôvodné vysokohorské ekotypy smreka sa zachovali len na neprístupných skalnatých, prípadne podmáčaných plochách),
- banská činnosť,
- rizňovanie dreva z neprístupných lokalít.

Najviac sa zachovali lesy na najneprístupnejších plochách (bralá, sute). Väčšina porastov (cca 70 %) sa aj v súčasnosti obhospodaruje, o čom je vedená lesná hospodárska evidencia.

Zaujímavé sú i výsledky mapovania biotopov EV, o ktoré sme taktiež požiadali Národné lesnícke centrum Zvolen. Podľa nich sa na 50 % územia nenachádzajú žiadne biotopy EV.

Záverom by sme chceli graficky demonštrovať, ako sa LESY SR, š. p. vedeli vysporiadať s rozsiahlou veternou kalamitou v roku 1996 (pred aplikáciou európskych smerníc do našich právnych noriem).